

مۇندەر دىجە

1. ئۇلۇغ ۋە تىنمىمىزدە

- 1 كۆپكۆك دېڭىز قولتۇقى — داليەن پورتى .....
- 2 سېرىق دېڭىز ساھىلىدىكى يېڭى چولپان — يەنتەي .....
- 4 دېڭىز ساھىلىدىكى يېڭى شەھەر — لىيەنيۇنگاڭ .....
- 6 بوخەي دېڭىزى قولتۇقىدىكى مەرۋايىت — تىيەنجىن .....
- 8 گۈزەل پورت شەھىرى — چىڭداۋ .....
- 10 چاڭجياڭدەرياسى دېلتىسىدىكى يېڭى چولپان — نەنتۇڭ .....
- 11 تارىخىي مەشھۇر شەھەر — فۇجۇ .....
- 13 گۈل شەھىرى — گۇاڭجۇ .....
- 15 بېيبوۋەن قولتۇقىدىكى مەرۋايىت — بېيخەي .....
- 16 «شەرق مەرۋايىتى» — شاڭخەي .....
- 18 كەلگۈسىدىكى دېڭىز بويى نېغىت شەھىرى — جەنجياڭ .....
- 20 غەربىي شىمالدا چاقىمغان چولپان — باۋجى .....
- 22 گۆھەر ئارال — خەينەنداۋ .....
- 23 تەبىئىي پورت — چىنخۇاڭداۋ .....
- 25 مەشھۇر ۋېنجۇ شەھىرى .....
- 26 بۈگۈنكى نىڭجو .....
- 27 سېرىق دېڭىز بويىدىكى زۇمرەت .....
- 28 ئېلىمىزنىڭ قەدىمكى مەدەنىيەت بۆشۈكى — چاڭجياڭ .....
- 32 دەرياسى .....

- 35 ..... جىلالىق «كۆك مەرۋايىست» - چىڭخەي كۆلى
- 39 ..... ئېلىمىزنىڭ ئۈچ چوڭ مېۋىزىلىقى
2. باي ۋە گۈزەل شىنجاڭ
- 40 ..... ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ مېتالچىلىق سانائىتى
- ..... لوپنۇر كەندىرى ۋە ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ كەندىر تو-
- 42 ..... قۇمچىلىق سانائىتى
- 45 ..... ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ كۆمۈر بايلىقى
- 48 ..... شىنجاڭنىڭ مايلىق سىلانېس بايلىقى
- 50 ..... شىنجاڭنىڭ سۇ بايلىقى
- 53 ..... ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ شامال كۈچى بايلىقى
- 57 ..... ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ مول ئېنېرگىيە بايلىقى
- 58 ..... سار توقايدىكى خرۇم كانى
- 60 ..... تەبىئىي مەنزىرىلىك مۇھاپىزەت رايونى - قاناس
- 62 ..... ئالتاي مېھرىگىياھى
- 63 ..... شىنجاڭدا قانچىلىك ئوتلاق بار؟
- 64 ..... شىنجاڭنىڭ تاغ ئېغىزى بۆرىنى
- 66 ..... جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ئەتمىياز پەسىللىك بۆرىنى
- 68 ..... ئۈرۈمچى رايونىمىڭ ھاۋا كېلىماتى
- 71 ..... شىمالىق بۇلاق
- 74 ..... ئارامبەخش ئارشاڭ
- 79 ..... شىمالىق ئارشاڭ
- 80 ..... گاز ئارشىڭى
- 82 ..... بايىنبۇلاق ئاق قۇ مۇھاپىزەت رايونى
- 83 ..... خالتۇن تاغ ئەتمۇار ھايۋاناتلار مۇھاپىزەت رايونى

- شىنجاڭدىكى كەلگۈسى ئېنېرگىيە بازىسى - قاراشەھەر
 98 ..... دەرياسى
 90 ..... قومۇش ۋە ئۇنىڭ كۆپ تەرەپلىمە ئىشلىتىلىشى

3. بۈگۈنكى ئىلىم - پەن

- 93 ..... ئېلىمىزنىڭ ئالەم بوشلۇقى ئىشلىرى تەرەققىياتىغا نەزەر ...
 96 ..... يۇقىرى ئالەم بوشلۇقى تېخنىكىسى
 ئالەم بوشلۇقى تېخنىكىسىنىڭ غايەت زور ئىقتىسادىي
 98 ..... ئۈنۈمى
 101 ..... يىراقتىن سېزىش تېخنىكىسى ۋە يېزا ئىگىلىكى
 104 ..... راكېتلار ئارا كۈچ ئۇلاشنىڭ كارامىتى
 107 ..... يادرو ئانالىز تېخنىكىسىنىڭ كارامىتى
 يەر شارىنىڭ سۈنئىي ھەمراھى نېمە ئۈچۈن چۈشۈپ
 111 ..... كەتمەيدۇ؟
 خەۋەرلىشىش سۈنئىي ھەمراھى بىلەن يەر ئۈستى پۈتۈن
 114 ..... كىمى قانداق خەۋەرلىشىدۇ؟
 118 ..... خەۋەرلىشىش تېخنىكىسىدىكى بىر قېتىملىق ئىنقىلاب ...
 سۈنئىي ھەمراھلار يەر شارىدىكى بايلىق مەنبەلىرىنى
 119 ..... قانداق تەكشۈرىدۇ؟
 ئېلىمىز قويۇپ بەرگەن خەۋەرلىشىش سۈنئىي ھەمراھىنىڭ
 سىگناللىرىنى دۇنيادىكى قايسى دۆلەت ۋە رايونلار
 121 ..... قوبۇل قىلالايدۇ؟
 123 ..... سىگنال ئىلىمى
 128 ..... سىگنال جەمئىيىتى ۋە ئوپتىك تالا بىلەن خەۋەرلىشىش ...
 131 ..... ھازىرقى زامان ئىسسىق قۇرۇلمىلىرى
 133 ..... يۇقىرى مولېكۇلىلىق ماتېرىياللار

- 137 ..... ئويتمەك تالالارنىڭ ئىشلىتىلمىشى
- 139 ..... ئويتمەك ھېسابلاش ماشىنىسى
- 142 ..... يېڭى ئېنېرگىيە مەنبەسى — ھىدروگېن
- 144 ..... دۇنيا يېڭى ئېنېرگىيە مەنبەسىنىڭ تەرەققىيات يۈزلىنىشى...
- 148 ..... ئەتراپىمىزدىكى ئېنېرگىيە مەنبەلىرى
- 154 ..... ئىستىقبالىلىق ئېنېرگىيە مەنبەسى — لىتىي
- 156 ..... ساياھەتچى ئېلېمېنت كالىي
- 160 ..... مېتاللارنىڭ ئېسىلزاڧىسى كۈمۈش
كۆمۈر بوتقىسىنىڭ ئېنېرگىيە مەنبەسى سەھنىسىدىكى
- 162 ..... كارامىتى
- 165 ..... زامانىۋى يېزا ئىگىلىكى ھەققىدىكى يېڭى ئۇقۇم
- 167 ..... ئېكولوگىيەلىك يېزا ئىگىلىكى
- 169 ..... سىرەك يەر ئېلىمېنتى ۋە دېھقانچىلىق
- 171 ..... رەڭ ۋە دېھقانچىلىق
- يەرنىڭ ئۈنۈمدارلىقىنى قۇۋەتلىتىدىغان ئاسچار
- 173 ..... ئاممىلار
- تۇپراقنى ئامىياك بىلەن ئوغۇتلاپ، ئىقتىسادىي ئۈنۈم
- 177 ..... ھاسىل قىلىش
- خىمىيىۋىي ئوغۇت يەرنىڭ ئۈنۈمدارلىقىنى تۆۋەنلىتىش
- 180 ..... ۋېتەمدۇ؟
- 184 ..... خىمىيىۋىي ئوغۇتلارنى قانداق پەرقلىنىدۇرۇش كېرەك؟ ...
- 185 ..... قايسى زىرائەتلەر بىلەن تېرىلسا مەھسۇلات ئاشىدۇ؟ ...
- 188 ..... تۇپراقنىڭ رەڭگى نېمە ئۈچۈن ئوخشاش بولمايدۇ؟ ...
- 190 ..... «مىكرو تېمپىكى تەزىقلىق ئامبىرى» — گۈل چېڭى ...

- قۇملۇقلارنى مۇنبەت ئېتىزلارغا ئايلاندۇرالايدىغان
- 192 ..... «ھىدراتلىق قوپا» .....
- 194 ..... ئۆسۈملۈكلەردىن نېفىت ئايرىۋېلىش .....
- 195 ..... ئەتىيازدا ئۈزۈم تاللىرىنى ئاچقاندا نېمەسلىەرگە دىققەت قىلىش كېرەك؟ .....
- 197 ..... ئوت - چۆپ تېرىشنىڭ ئىنسان ھاياتىدىكى رولى .....
- 199 ..... دېھقانچىلىق ئىشلەپچىقىرىشى ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغان ئىقلىم شۇناسلىق .....
- 201 ..... يەر ئاستىدىن ئېلىنىدىغان ھاۋارايى مەلۇماتى .....
- 202 ..... ئىسسىق شامالنىڭ زىيىنى ۋە ئۇنىڭدىن مۇداپىئە كۆرۈش ...
- 204 ..... سوغاق ھاۋا ئېقىمى شىنجاڭغا قانداق تەسىر كۆرسىتىدۇ؟ .....
- 208 ..... ئورمان ۋە تەبىئىي مۇھىت .....
- 210 ..... ئىنسانىيەتنىڭ «بولكىسى» نى قوغداشنىڭ زۆرۈرلۈكى ...
- 214 ..... مۇھىتنى گۈزەللەشتۈرگۈچى دەرەخلىەر .....
- 217 ..... چەت ئەللەرنىڭ ئورمانلارنى بۇزۇپ، بوز يەر ئۆزلەشتۈر- كەنلىكىگە دائىر ئاچچىق ساۋاقلار .....
- 218 ..... مۇھىت ۋە سۇ ئىنشائاتى .....
- 222 ..... يەر سۇغۇرۇشتىكى ئىلغار ئۇسۇل .....
- 225 ..... دېڭىز سۈيىنى تۈزسىز سۇغا ئايلاندۇرۇش .....
- 227 ..... سۇ ئامبىرى ۋە يەر تەۋرەش .....
- 230 ..... يەر ئاستىدىكى سۇيۇق گۆھەر .....
- 234 ..... پولات-تۆمۈر ۋە زىرائەتلەرنىڭ «ۋىتامىنى» - مولىبىدىن ...
- 236 ..... سۈنئىي ھايۋانلار .....
- ..... ئىنسانلارنىڭ سۈپىتىنى ياخشىلاشتىكى قورال - خىل
- 238 ..... نەسىل ئىلمى .....

- 243 ..... يادرو تىمبا بەتچىلىك ئىلمى توغرىسىدا
- 246 ..... ئىرسىيەتنىڭ سىرىنى ئېچىش يولىدا
- 249 ..... ئىرسىيەت قۇرۇلۇشى تەتقىقاتىدىكى بۆسۈش خاراكتېرى-
لىك مۇۋەپپەقىيەت
- 250 ..... ئىرسىيەت كېسەللىكلىرى ۋە نىكاھلىنىش
- 253 ..... ھۆمەت تىببىي ئىلمى
- 255 ..... تارىختا نامى ئۆچمەس تىببىي ئەخلاق
- 257 ..... مىنگە تەرەققىياتى
- 260 ..... يېڭىدىن گۈللىنىۋاتقان «ۋاقىت ئارقىلىق داۋالاش» ...
- 262 ..... بوۋاسىر كېسىلىنى داۋالاشنىڭ ئاددىي رېتسىپى
- 263 ..... ئۇزاق ياشاشنى خالىسىڭىز
- 264 ..... ھاۋادىكى ۋىتامىن - مەنپىي ئوكسىگېن ئىمۇنى
- 266 ..... تىل ۋە قورۇق
- 268 ..... ئېگىز تاغ رېئاكسىيىسى ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش ...
- 271 ..... تەبىئىي پەننىڭ 20- ئەسىردىكى تۆت چوڭ كەشپىياتى ...
- 271 ..... ئۈچىنچى قېتىملىق تېخنىكا ئىنقىلابى
- 277 ..... دەۋر بۆلگۈچ كەشپىيات - ئۈچىنچى خىمىيە يادرو
كىمىستاسى GNA
- 278 ..... ئېلىمىزنىڭ يەر ئىسسىقلىقىدىن پايدىلىنىش ئەھۋالى ...
- 279 ..... تاق كلوناللىق ئانتىبىتلار يېڭى تېخنىكىسى
- 282 ..... ئۈچىنچى سانائەت ۋە ئۇنىڭ كېلىپ چىقىشى
- ..... يەر، مېنېراللار، تاشقا ئايلانغان ھاياتلار ۋە گېئو-
لوگىيىلىك دەۋرلەرنىڭ مۇتلەق يېشىنىڭ ئېنىقلىمىسى
- 284 ..... نىشى ھەققىدە

- 288 يايلاق، يايلاقچىلىق ۋە يېڭى تېخنىكا ئىنقىلابى .....
 بىئولوگىيىدىكى ئىككىنچى قېتىملىق ئىنقىلاب مولىكۇلا
 بىئولوگىيىسىنىڭ بارلىققا كېلىشى ۋە ئۇنىڭ
 نەسىرى 292

4. قىزىقارلىق بىلىملەر

- 297 ئاچايىپ ھادىسىلەرنىڭ سىرى .....
 ھاۋارايىدىن ئالدىن مەلۇمات بېرىش قانداق كېلىپ
 چىققان؟ 301
 «دۇنيا ھاۋارايى كۈنى» نىڭ بارلىققا كېلىشى 303
 دۇنيا بويىچە ھاۋارايىدىن ئالدىن مەلۇمات بېرىشتە
 ئەڭ دەسلەپ ئىشلەنگەن ئىشلار 304
 دۇنيانىڭ يامغۇرلۇق قۇتۇبى 305
 يەر شارى ئىسسىق كېتىۋاتامدۇ ياكى سوۋۇۋاتامدۇ؟ ... 307
 جەنۇبىي قۇتۇب سوغۇقمۇ، شىمالىي قۇتۇبمۇ؟ 308
 قەدىمكى ئاتموسفېرا ئەۋرىشكىسى 310
 شامالنى كىم ئەڭ دەسلەپ بالغا ئايرىغان؟ 310
 نېمە ئۈچۈن قىش كۈنلىرى سامان يولىنى كۆرەلمەيمىز؟ ... 311
 خەتسىز تارىخىي كىتاب—دەرەخلەرنىڭ يىللىق ھالىسى ... 312
 دەل - دەرەخلەرنىڭ قۇزنى قوغداش ماھارىتى 313
 دەرەخ قوۋزىقىنىڭ رولى 314
 سۇنىڭ غەلىتە «مىجەزى» 317
 كەلكۈن قانداق پەيدا بولىدۇ؟ 319
 تۆگە بىلەن مەدەن ئىزدەش 322
 تۈزلۈك كۆللەرنىڭ خاسىيىتى 323

- 325 قۇشلار - تەبىئىي مۇھىتىنىڭ ئۆلچىمگۈچىلىرى .....
- 327 قۇشلار قانچىلىك ئىگىز ئۇچالايدۇ؟ .....
- 329 قۇشلارنىڭ تىلى .....
- 330 ھايۋاناتلاردىكى قىزىقارلىق مۇسەبەت قاندىكىسى .....
- 332 ھايۋاناتلار نېمە ئۈچۈن يەر تەۋرەشتىن ئالدىن مەلۇمات بېرەلەيدۇ؟ .....
- 333 ھايۋاناتلارنىڭ قېنى نېمە ئۈچۈن قىزىل، يېشىل، كۆك ۋە قارا بولىدۇ؟ .....
- 334 چۈمۈلە نېمە ئۈچۈن يول ئاداشمايدۇ؟ .....
- 335 ئاجايىپ - غارايىپ چۈمۈلىلەر .....
- 337 توخۇ ھەققىدە قىزىقارلىق پاراڭلار .....
- 339 بېلىق بىلەن دەرەخ .....
- 340 فوش لوكىلىق ياۋا تۆگە .....
- 344 مۈشۈكنىڭ كۆز قارچۇقى نېمە ئۈچۈن كۈندۈزى كىچىك لىپ كېتىدۇ؟ .....
- 347 مۇھىت ۋە ئەفەل .....
- 349 كىشىلەر شەيئىلەرنى قانداق ئەستە تۇتىدۇ؟ .....
- 353 بىرىكمە تالالار ئادەمنىڭ ئۆمرىنى راستىنلا قىسقارتىۋېتىشىمدۇ؟ .....
- 357 سالامەتلىكىنىڭ ئۆلچىمى نېمە؟ .....
- 358 زېھنىي تەرەققىيات ۋە ئۇنىڭغا تەسىر كۆرسەتكۈچى ئامىللار .....
- 359 ئەقىلنى قانداق ئاشۇرۇش كېرەك؟ .....
- 360 ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈشنىڭ سىرى .....

- 363 ..... قايسى يېمەكلىكلەر مېڭىگە پىدايدىلىق؟
- 364 ..... نېمىشقا ئاياللار ئەرلەردىن ساغلام كېلىدۇ؟
- 365 ..... ئاياللارنىڭ ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈشىنىڭ سىمىرى .....؟
- 366 ..... ئەستە ساقلاش ئىقتىدارىغا ۋارىسلىق قىلىشلىقى بولامدۇ؟
 مېڭە ئىشلىتىش ئادەمىنىڭ ئۆمرىگە تەسىر يەتكۈزەمدۇ -
 يوق؟
- 369 ..... يېشىللىق ۋە سالامەتلىك .....؟
- 372 ..... نېمە ئۈچۈن بەزىلەرنىڭ بويى پىكاك بولىدۇ؟
- 374 ..... ئادەم بويىنىڭ ئېگىز ياكى پىكاك بولۇشى ئۆمۈر بىلەن
 مۇناسىۋەتلىكمۇ؟
- 377 ..... قان تېمىنى ئۆزگەرتكىلى بولامدۇ؟
- 378 ..... قان تەقدىم قىلىش سالامەتلىكىگە زىيان يەتكۈزەمدۇ؟ ...
- 379 ..... ئىنسانلارنىڭ تۆت خىل يېشى .....؟
- 381 ..... نېمە ئۈچۈن ئادەملەر تاش، توپا يەيدۇ؟
- 381 ..... مۇزىكانتلار نېمە ئۈچۈن ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرىدۇ؟
- 384 ..... ئادەمنىڭ نەچچە كۆزى بار؟
- 385 ..... سالامەتلىك ئەينىكى - تىرنىق .....؟
- 385 ..... نېمە ئۈچۈن يولۇچىلار ئايروپىلاندىن پاراشوت بىلەن
 سەكرىگىلى بولمايدۇ؟
- 387 ..... كېكەچلىكتىن قۇتۇلغىلى بولامدۇ؟
- 388 ..... قىزىلگۈل ۋە ئۇنىڭ پىدايدىسى .....؟
- 389 ..... چاچقا نېمە ئۈچۈن بالدۇر ئاق كىرىپ كېتىدۇ؟
- 390 ..... نېمە ئۈچۈن ئەتىيازدا بەزىلەر ئوڭايلا كېسەل بولۇپ
 قالىدۇ؟
- 392 ..... نېمە ئۈچۈن ئادەم ئۇخلىغانىنچىرى ھورۇنلىشىپ كېتىدۇ؟ ...
- 393

- 395 ..... كۆز قارچۇقى نېمە ئۈچۈن توڭلىمايدۇ؟
 ئايروپىلانغا چۈشكەندە نېمە ئۈچۈن كەمپىت يېيىش
- 395 ..... تەشەببۇس قىلىنىدۇ؟
- 397 ..... تاماق تاللاش ياخشى ئادەت-ئۇ؟
- 398 ..... ئادەم ياشلىق باھارىنى ئۇزۇنغىچە ساقلاپ قالالامدۇ؟ ...
- 404 ..... ئادەمدىكى چىدام
- 405 ..... تۇرپان قۇمىدا داۋالىنىشنىڭ سەرى
- 408 ..... سۈنئىي ھەمراھلاردا ماتور بولامدۇ؟
 دۆلىتىمىزنىڭ سۈنئىي ھەمراھى نېمە ئۈچۈن سىمچۈەن
- 409 ..... ئۆلكىسىدىن قايتۇرۇۋېلىنىدۇ؟
 تېلېۋىزىيە ئېكرانىدىكى «خەلقئارا خەۋەرلەر» قانداق
- 410 ..... تارقىتىلىدۇ؟
- 411 ..... ئاچايىپ فىزىئولوگىيەلىك ھادىسە
- 414 ..... «بەلسەپە تېشى» نىڭ سەرى
- 417 ..... چەمبەرنىڭ سەرى
- 419 ..... يېرىم مىكرو دۇنيانىڭ سەرى
 نېمە ئۈچۈن غەرب ئەللىرى ماشىنا ئادەمنى كۆپلەپ
- 423 ..... ئىشلىتىدۇ؟
- 426 ..... نۇرنىڭ بېسىمى بارمۇ؟
- 429 ..... 50 مىليون يىلنى ئالدىن بىلگىلى بولامدۇ؟
- 430 ..... پىرامىدانىڭ ساقلىنىپ تۇرۇشىنىڭ سەرى
- 431 ..... يەر شارىدا كېچىمنى كۈندۈزگە ئۆزگەرتكىلى بولامدۇ؟ ...
 گىرىنىمۇچ ۋاقتى نېمە ئۈچۈن دۇنيا ۋاقتى قىلىپ بەل-
- 432 ..... گىلەنگەن؟
- 434 ..... دېڭىز مىلى قانداق كېلىپ چىققان؟

- 435 ..... بەلگىلىرىنى كىم ئىجاد قىلغان؟
- 436 ..... ماركىا ئەتراپىدىكى تۆشۈكچىلەر قانداق پەيدا بولغان؟
- 437 ..... بىر كۈن زادى قانچىلىك
- 438 ..... بىر يىل ھەممە يەردە 12 ئاي بىر بولامدۇ؟
- 439 ..... قول تۈتۈشۈپ كۆرۈشۈش قانداق پەيدا بولغان؟
- 439 ..... ئاسمان نېمە ئۈچۈن زەڭگەر كۆرۈنمىدۇ؟
- قانداش بەلگىسىگە نېمە ئۈچۈن قىزىل، سېرىق، يېشىل
 441 ..... رەڭلەر ئاللىبۇلىنغان؟
- قانداش قائىدىسىدىكى ئوڭ تەرەپ بىلەن يۈرۈش قانداق
 441 ..... پەيدا بولغان؟
- 443 ..... جايدان نېمە ئۈچۈن ئېتىلىپ كېتىمىدۇ؟
- 444 ..... تېلانىنىڭ كېلىپ چىقىشى ۋە تارقىلىشى
- 447 ..... «ئالىم» دېگەن نام قاچان پەيدا بولغان؟
- 449 ..... ئالىملارنىڭ ئىككىنچى ئالتۇن دەۋرى
- 452 ..... بىلىمنىڭ قېرىشى ۋە يېڭىلىنىشى
- 454 ..... «ئاكادېمىيە» دېگەن ئىسىمنىڭ كېلىپ چىقىشى
- 455 ..... يىل ۋە يىلىنامە
- 457 ..... ئاي ناملىرىنىڭ كېلىپ چىقىشى
- 461 ..... قىزىقارلىق يىلىنامىلەر
- 464 ..... ئون ئىككى مۆچەل ۋە ئۇنىڭ ئەھمىيىتى
- 466 ..... يەر شارىنىڭ «چاقچىقى»
- 468 ..... ئاسماندىكى قوش «ئاي»
- 469 ..... يېشىل قىزىباش
- 470 ..... يەر-جاي ناملىرى ئىسمى
- 472 ..... يىڭىرمە بىر پاي سالىوت ئېتىش قانداق پەيدا بولغان؟

- 474 ..... پەن ۋە ئادەت
- 476 ..... قارتادىكى بىلىم
- 477 ..... ئىلمە كىلىم كىرىست (E) بەلگىسىنىڭ سىمۋوللۇق مەنىسى...
قەدىمكى زامان ئادەملىرىنىڭ بويى ئېگىز مۇ ياكى ھا-
- 478 ..... زىرقى زامان ئادەملىرىنىڭ بويى ئېگىز مۇ؟
- 479 ..... پوچتا ماركىسى توپلاشنىڭ پايدىسى
- 481 ..... يۇڭ يىمىنىڭ ماركىسىدىكى رەقەملەر
- 482 ..... كىيىم - كېچەكلەردىكى شەرتلىك بەلگىلەر
- 484 ..... مېتىرنىڭ ئۆلچىمى توغرىسىدىكى يېڭى ئېنىقلىما
نېمىشقا ئېلىمىزنىڭ پوچتا بەلگىسى ئۈچۈن يېشىل
- 486 ..... رەڭ تاللىۋېلىنغان؟
- 486 ..... نېمە ئۈچۈن پويىز بېلىتىمدىن ئازراق كېسىۋېتىلىدۇ؟
- 487 ..... پويىزنىڭ قېتىم نومۇرىنى بىلەمسىز؟
- 488 ..... چىشىنى «333» ئۇسۇلى بويىچە چوتكىلىنغان ياخشى
- 489 ..... بالىلار باغچىسىنىڭ كېلىپ چىقىشى
زەھەرلىك ئىلانىنى زەھەرلەپ ئۆلتۈرگەن «زەھەرلىك
- 491 ..... ئادەم»
- 492 ..... «جۇڭخۇانى گۈللەندۈرۈش» شۇ ئارىنىڭ بارلىققا كېلىشى...
تۇرپاندا قەدىمكى جەسەتنىڭ ساقلانپ قېلىشىدىكى
- 493 ..... جۇغراپىيىلىك مۇھىت
ھازىر دۇنيادا ئۇيغۇر تىلىنى تەتقىق قىلىۋاتقان دۆلەت
- 499 ..... قانچە؟
دەسلەپكى خەرىتە ۋە مەھمۇد قەشقەرنىڭ دائىرىلىك
- 501 ..... خەرىتىسى

- 506 ..... دۇنيا مەتبۇئاتچىلىقىدا ئىشلىتىلىۋاتقان تىللار
- 507 ..... لاتىن تىلى ۋە لاتىن يېزىقى
- 510 ..... دۇنيا بويىچە ئەڭ ئۇزۇن داستان — «گېسار»
- 514 ..... تۇنجى ئىلمىي فانتاستىك رومان «فرانكېنستەيمىن» ...
- 516 ..... ھەرقايسى ئەللەردە ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ھۆرمەتلىنىشى ...
چارروسىيە، روسىيە ۋە سوۋېت ئىتتىپاقى دېگەن ئاتال
- 517 ..... غۇلار قانداق كېلىپ چىققان؟
- 519 ..... قەبرە تېشىدىكى رەقەملەر
- 522 ..... ئوتتۇز مىڭ كىشىنىڭ غايىب بولۇپ كېتىشىدىكى سىمىر ...
- 523 ..... دۇنيادىكى ئون چوڭ مۇتەپەككۇر
- 526 ..... دىپلومسىز مەشھۇر كىشىلەر
- 528 ..... دېڭىز ۋە دېڭىزغا شۇڭغىغان بالا
ئېرۇ سالام نېمە ئۈچۈن ئۈچ دىننىڭ مۇقەددەس جايى
- 535 ..... بولۇپ قالغان؟
- 539 ..... قەدىمكى ئەرەبلەرنىڭ مۇشائىرەسى
- 540 ..... ئەرەب رەقەملىرىنىڭ پەيدا بولۇش تارىخى
- 541 ..... غەربىي ياۋروپادىكى ئەڭ چوڭ مەدەنىيەت مەركىزى ...
- 542 ..... لېنىن مەركىزىي موزېيى
ئېلىمىزنىڭ جەنۇبىي بىلەن شىمالىنىڭ چېگرىسى قانداق
- 545 ..... ئايرىلىدۇ؟
- 547 ..... ئېلىمىزدىكى ئۇزۇن ئۆمۈر چولپانلىرى
- 549 ..... جەنۇبىي ئوكيان قايسىدە؟
- 550 ..... يەر پوستىنىڭ ئەڭ نېپىز قىسمى ئاران 1.6 كىلومېتىر ...
- 551 ..... يەر تەۋرەشنىڭ دەرىجىسى ۋە تەسىر دائىرىسى

- 553 ..... قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز
- 556 ..... قۇملۇقلاردىكى چاقناق نۇرلار
- 558 ..... «ئالۋاستى جىراسى» نىڭ سىمىرى
ئېيىنىشتىمىيىنىڭ بەش مىڭ يىل كېيىنىشىگە ئەۋلادلارغا
- 561 ..... قالدۇرغان خېتى
- 563 ..... دۇنيادىكى ئەڭ قەدىمىي يېمەكلىك — بولكا
- 566 ..... مىسىر ئېھراملىرىنىڭ سىمىرى
- 569 ..... نېگىرلار ئامېرىكىغا قاچان كەلگەن؟
- 570 ..... سوغۇق قۇرۇقلۇقتىكى قىزىقارلىق ھادىسە
- 571 ..... «ئادەم يەيدىغان» كۇنىگۈل
- 572 ..... كۈمۈش چىقىمىدا بولغان «كۈمۈش دۆلىتى»
نېمە ئۈچۈن ھىندىستان ئاياللىرى چېكىنىشىگە قىمەتلىك
- 573 ..... مەڭ چېكىنىۋالدىمۇ؟
- 574 ..... يەر شارىدىكى تۆت چوڭ تەبىئىي ئىسپات
- 574 ..... قار سۈيىنىڭ رولى
- 575 ..... بەزى دۆلەتلەرنىڭ ياشلار بايرىمى
- ..... ئېلىمىز ئاز سانلىق ھىلىلەتلىرىنىڭ بىرى — ھەدەنە
- 576 ..... يەتكە قوشقان تۆھپىلىرى
- 578 ..... جۇڭخۇا ھىلىلەتلىرىنىڭ تىلى ۋە ئالاھىدىلىكى
- 579 ..... لوپنۇر كۆلىنىڭ سىمىرى (1)
- 582 ..... لوپنۇر كۆلىنىڭ سىمىرى (2)
- 585 ..... ئانتاركىتىكا ۋە شىنجاڭ
- 588 ..... قاردىكى ئازوت ئوغۇتى
- 590 ..... بۇ زىرائەتلەرنىڭ ئەسلى ماكانى نەدە؟

- شىنجاڭنىڭ يەل - يېمەشلىرى نېمە ئۈچۈن تاتلىق بولمىدۇ؟ 591
- تەنچۈر راستىنلا چېچەكلىمەمدۇ؟ 592
- مۇزىكا زىرائەت مەھسۇلاتىنى ئاشۇرىدۇ 594
- كۆزلۈك قوغۇننى ئاپتىمۇ قىلىش كېرەكمۇ - يوق؟ 594
- «قىشتا قۇرت، يازدا ئوت» 596

5. قارىخقا بىر نەزەر

- ئېلىمىزنىڭ قەدىمكى زامان سۇچىلىق تارىخىدىكى «ئۈچ ئاتا» 599
- جۇڭگو ۋە ئولىمپىك ھەرىكىتى 603
- «بۈيۈك تاڭ سۇلالىسى دەۋرىدە غەربىي يۇرتقا قىلىنغان ساياھەت خاتىرىسى» 606
- نىڭگو مەلىكە ۋە بايانچۇر 611
- قەدىمكى يىمپەك يولىدىكى پوچتا راباتلىرى 615
- ئىسلام دىنى چۈنچۇدا 619
- تاۋيۈەندىكى ئۇيغۇرلار 622
- «خەننامە» نىڭ «غەربىي يۇرت تەزكىرىسى»دىكى شىئىر جاڭ يېزا ئىگىلىكى 627
- خىرىستىئان دىنى ۋە ئۇيغۇرلار 629
- مەلىكەت بويىچە نۇقتىلىق مۇھاپىزەت قىلىنىدىغان مەدەنىي يادىكارلىقلار 634
- تىيانشاننىڭ جەنۇبىدىكى مىڭ ئۆيلەر 638
- ئىسلام دىنىنىڭ شىنجاڭغا تارقىلىشى 646
- ئەنئەنىۋى بايرام - قۇربان ھېيت 648

- 650 ..... قەدىمكى شامان دىنى
- 653 ..... مانى ۋە مانى دىنى
- 657 ..... زورو ئاستېر دىنى
- 661 ..... قەدىمكى كۆسەن شەھىرى
- 664 ..... قەدىمكى ۋە بۈگۈنكى پىچان
- 667 ..... مەشھۇر تارىخىي شەھەر - بەشبالىق
- 671 ..... ئاق سېپىل قەدىمكى شەھىرى
- 674 ..... مەشھۇر تارىخىي شەھەر - ئالمالىق
- 677 ..... قارلۇق شەھىرىنىڭ غايىپ بولۇش سەرى
- 679 ..... قەدىمكى نىيە خارابىسى
- 684 ..... كوئىنلۇن تېغىدىكى تاشقا ئويۇلغان تام سۈرەتلىرى ...
- 686 ..... شىمالىي قارامودۇندىكى قەدىمكى قەبرىلەر
- 690 ..... چوڭ كۆۋرۈك بويىدىكى بەش يۇلتۇز
- 693 ..... مازار تاغ ۋە قەدىمكى قەلئە
- 697 ..... سۇلتان سۇتۇق بوغراخان مازىرى
- 699 ..... تۇغلۇق تۆمۈرخان مازىرى
- 701 ..... قەدىمكى قەشقەر چېلىشچىلىرى
- 705 ..... غۇلجا تارىخىدىن دېرەكلەر
- 708 ..... گۈل قوۋۇق ئوقىياسى
- 711 ..... بىراخما يېزىقىنىڭ شىنجاڭدىكى ۋارىيانتلىرى
- 715 ..... مۇقەددەم ئەرەم يېزىقىنىڭ شىنجاڭدىكى ۋارىيانتلىرى ...
- 721 ..... شىنجاڭدىكى تۇنجى دوختۇرخانا
- 723 ..... ئالتاي نۇلانلىرى ۋە پۇرۇدۋالىمىكى ئېتى
- 724 ..... خېيلوگچىياڭدىكى قىرغىزلار
- 728 ..... شىۋەلەرنىڭ 18 - ئايرىل كۈنىدىكى بايرىمى

- 731 ..... بايلاقتمكى تاش ھەيكەللەر
- 733 ..... چىنگىزخان قەبرىسى
- 737 ... ئۇيغۇر تارىخىغا دائىر بىر پارچە تۇبۇتچە ھۆججەت ...
- 744 ..... ئۇيغۇر ئىمىدقۇت خانلىقىنىڭ مەتبەئەچىلىكى
- ..... ئۇيغۇر خەلق مەمارچىلىقىدىكى گۈمبەز، قۇببە، مۇنار
- 746 ..... شەكىللىرى
- 751 ..... ئۇيغۇر قۇچۇ خانلىرى ۋە بېزەكلىك مەنى ئۆيى
- 756 ..... تارىخىي چىنىلىق بىلەن ۋارىسلىقنىڭ شاھىدى
- ..... «قوتادغۇبىلىك» داستانىنىڭ بىر نەچچە قوليازما
- 759 ..... نۇسخىسى
- 765 ..... توققۇزىنچى ئەسىردىكى خەنزۇچە - ئۇيغۇرچە لۇغەت
- ..... يۈەن دەۋرىدىكى مەشھۇر ئۇيغۇر سىياسەتچىسى - لىيەن
- 770 ..... شىيەن
- ..... يۈەن دەۋرىدىكى مەشھۇر ئۇيغۇر يېزا ئىگىلىك ئالىمى -
- 774 ..... لۇ مىڭشەن
- 777 ..... غەربىي يۇرتنىڭ ماھىر رەسسامى - ۋايجىراۋچىر ...
- 781 ..... ئۇيغۇرخەلقىنىڭ يەشەۋرتەرجىمانى - مىڭقۇز سەلى تۇتۇك ...
- 785 ..... «مايتىرى سىمىت» ۋە تەبىخىرى تىلى
- 791 ..... «مايتىرى سىمىت» نىڭ تەتقىق قىلىنىش ئەھۋالى
- 795 ..... شېنچۇ ئىبادەتخانىسى
- 797 ..... قۇمۇل ۋاڭلىرى قەبرىستانلىقى
- 800 ..... يەكەن خانلىقى دەۋرىدىكى قەدىمكى مازار - ئالتۇنلۇق ...
- ..... قەدىمكى زامان ئەمەلدارلار كىيىمىگە كەشتەلىنىگەن
- 802 ..... قۇش ۋە ھايۋان سۈرەتلىرى توغرىسىدا
- 803 ..... تەبىئەت دۇنياسىدىكى «ئارخىپ» لار

- 804 ..... كارىز ھەققىدە مەلۇمات
- 807 ..... لۇيشۇن موزېيىدا ساقلىنىۋاتقان مەدەنىي مېراسىملىرىمىز
- 6. دۇنيادىكى ئىشلار**
- 812 ..... ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ پارتلىشى
- ..... ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە ياۋ-
- 815 ..... روپادا بارلىققا كەلگەن ئۇرۇش مەيدانلىرى
- 819 ..... سوۋېت - گېرمانىيە ئۇرۇشىنىڭ پارتلىشى
- 823 ..... تىنچ ئوكيان ئۇرۇشىنىڭ پارتلىشى
- 825 ..... ستالىننىڭ ئۇرۇشى
- 828 ..... فاشىزىمغا قارشى خەلقئارا ئىتتىپاقىنىڭ قۇرۇلۇشى ...
- ..... نورماندىدا قۇرۇقلۇققا چىقىش ۋە ئېلىيا دەرياسىدا ئۇچ-
- 830 ..... رىشىش
- 833 ..... شىمالىي ئافرىقىدا قۇرۇقلۇققا چىقىش
- 834 ..... گىتلېر باندىتلىرىنى قورشاپ يوقىتىش
- 836 ..... گىتلېر ۋە «3- ئىمپېرىيە»
- 838 ..... گىتلېرنى ئۆلتۈرۈش «ئىلاھى ھەرىكىتى
- 845 ..... فاشىست ۋە فاشىزم
- 845 ..... ناتسىست
- 845 ..... دۆلەت مەجلىسى بىناسىغا ئوت قويۇۋېتىش ئەنئىنىسى
- 846 ..... گىتلېرنىڭ مەخپىي ئالتۇن كۆلى
- 847 ..... ماتخۇنسىپىن يىغىۋېلىش لاگېرى
- 847 ..... ۋە تەن ئۇرۇشىنىڭ قەھرىمانى - ژوكوۋ
- 850 ..... دې گول
- 851 ..... ئالامىنىڭ مونىگو مېرى
- 853 ..... مەشھۇر گېنېرال - ئېپىزېنخا ئوتتېر

- 855 ..... جىگەرلىك گېنېرال — باتون
- 857 ..... گېنېرال ۋاسلىيەۋسكى
- 859 ..... دېڭىز ئارمىيە شاڭجياڭى نىمەتلىرى
- 861 ..... قەيەر گېنېرال ماكنارتۇر
- 862 ..... ئالېكساندىر ماكىدونىسكىنىڭ شەرققە يۈرۈش قىلمىشى ...
- 867 ..... ئەھلى سەلىپنىڭ شەرققە يۈرۈش قىلمىشى
- 872 ..... ئوسمان ئىمپېرىيىسى
- 874 ..... پېترىنىڭ ئىسلاھات ئېلىپ بېرىشى
- 877 ..... «تەرەققىي قىلمىشقا، ھالەك بولمىغا»
- 880 ..... يەن تارىخنىڭ ئاساسچىسى — سۈتتون
- 883 ..... دۇنيادىكى ئىسلام ئەللىرى
- قۇرئاننىڭ بەزى دۆلەتلەردە دەسلەپ نەشىر قىلىنغان
- 884 ..... ۋاقتى ۋە ئورنى
- 885 ..... ئىسلام دۇنياسىدىكى مۇقەددەس جاي — مەككە
- 889 ..... كۈۋەيت ۋە سەيباھ ئائىلىسى
- 892 ..... ستوكھولمىدىكى «جۇڭگو ساردىيى»
- 895 ..... دۇنيادىكى بەش چوڭ ساراي
- 896 ..... دۇنياغا مەشھۇر ۋېرسال ساردىيى
- 899 ..... ئېلىمى ساردىيى
- 901 ..... پارىژ كەشپىيات ساردىيى
- 904 ..... لىۋكسېمبورگ ساردىيى
- 905 ..... ئاكسا مەسچىتى
- 909 ..... قاھىرە مۇنارى
- 911 ..... يەر ئاستىدىكى قەدىمكى شەھەر پومبى
- 912 ..... ھىندىئانلارنىڭ ئىنسانىيەتكە قوشقان تۆھپىسى

- 915 ئاڭكۈر سەنئىتى ۋە كامبودژىنىڭ ئەنئەنىۋى ئۇسسۇلى...
 919 دۇنيادىكى ئىرىقلار .....

920 ئامېرىكىنىڭ ئىلىم - پەن ساھەسىدىكى جۇڭگولۇقلار...

7. گۈزەل تەبىئەت قوينىدا

- 921 ..... كاۋچۇك ۋە تەبىئىي گاز .....
- 924 ..... دانچە مەرۋايىت .....
- 926 ..... كىچىم خام ئەشياسىنىڭ كېڭەيمىشى .....
- 928 ..... دورا ماتېرىياللىرى خەزىنىسى .....
- 930 ..... شاتۇت دەرىخى .....
- 931 ..... تىللا ياغىدىغان دەرىخ - جىغان .....
- 934 ..... جىغاننى كۆپەيتىش ۋە جىغانلىق بەرپا قىلىش تېخنىكىسى
- 936 ..... يەر ئۈستىدە يەر ئاستى سۈيى ئىزدەش .....
- 938 ..... مۇھىت قوغدىغۇچىلىرى .....
- 942 ..... كۆل ئاستىدىكى كۆل .....
- ئېلىمىزنىڭ مۇھاپىزەت قىلىنىدىغان قۇشلىرى تىزىم -
- 943 ..... لىكىدىكى بىرىنچى دەرىجىلىك ئەتمۇار قۇشلار .....
- 946 ..... شىنجاڭدىكى ئاساسلىق قۇشلار تۈركۈمى .....
- 949 ..... شىنجاڭنىڭ ئەتمۇارلىق قۇشلىرى .....
- 954 ..... ئورمان مۇھاپىزەتچىسى - كاككۇك .....
- 955 ..... «مېھرىگىياھ قۇش» - بۇدىنە .....
- 958 ..... ئۆي توشقىنى ۋە ئۇنىڭ ئىقتىسادىي قىممىتى .....
- 959 ..... شىپالىق دورا - ياۋا توشقان .....
- 961 ..... سازاڭ ۋە ئۇنىڭ ئىقتىسادىي قىممىتى .....
- 963 ..... ئۆچكە بېقىشنىڭ پايدىسى كۆپ .....